

Оцінка релігійності сучасного суспільства

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті подані результати дослідження, яким є ставлення студентів до релігії у період трансформації суспільства. На основі отриманих результатів розроблені практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

Ключові слова: соціологія релігії, віра, релігійна течія.

Abstract

The article presents the results of the study, which is the ratio of students to religion in the period of society transformation. On the basis of the results developed practical recommendations on possible solutions to the problem.

Keywords: sociology of religion, belief, religious movement.

Термін «релігія» походить з латини (religio — набожність), охоплюючи своїм змістом благочестя, святиню, предмет, що співвідноситься у житті людини з абсолютним, вищим, надлюдським — Богом, Божеством. Кожна релігія по-своєму іменує цю Вищу Силу. Однак було б некоректно тлумачити релігію лише як відображення зовнішніх щодо людини сил. Бо релігія є формою самовизначення людини у світі, її причетності до явищ, що відбуваються під впливом Вищих Сил, а відповідно, до світу надприродного. Водночас релігія є не лише формою свідомості, а для багатьох людей реальним життям, що ґрунтується на засадах віри.

Релігія — духовний феномен, що постає як форма самовизначення людини у світі, виражає її віру в надприродне Начало — джерело буття всього існуючого, є засобом спілкування з ним, входження в його світ, причетності до нього.

Поняття «релігія» безпосередньо пов'язане з поняттям «Бог». Релігії без уявлення про Бога не існує. Бог є началом і сенсом кожної релігії.

Зазначимо, що релігія — явище дуже складне і має соціальний характер, тобто воно виникло в суспільстві цілком закономірно й існує разом з ним; воно поєднує в собі елементи раціонального (наприклад, моральні настанови) та ірраціонального (наприклад, фантастичні образи надприродних істот — ангелів, чортів тощо).

Релігія є однією з найдревніших форм суспільної свідомості — однією з форм відображення світу, але відображення своєрідного.

Нині релігія перетворюється на спосіб буття у світі, охоплюючи всі сфери життєдіяльності людини. Як зазначав Е. Фромм, релігія дає відповіді на смисл життя, життєві питання, їх вичерпність є свідченням унікальності і незавершеності. В Україні, в процесі трансформаційних змін в суспільстві, релігія переживає певний ренесанс, її свідомість найдавніша поміж інших видів людської свідомості. Суспільства, як усвідомлення людьми їх певної спільності, виникали саме на підставі спільної релігії, тоді як всі інші об'єднання мали вже похідний, вторинний характер. Тому релігія є основою будь-якої соціальності, хоча, будучи найглибшою її основою, вона рідше за інші усвідомлюється в цьому розумінні.

Релігія постає як основа соціальності тому, що саме вона створює такі первинні засади суспільності, як солідарність, свобода, служіння. Релігія є не тільки першим та аморфним у своїй первинності підґрунтям суспільства — вона визначає характер цього суспільства, його обличчя та спрямованість, його культурні та моральні цінності.

Ставлення людей до релігії, її роль у житті особи та суспільства розглядали й аналізували у своїх працях такі, зокрема, дослідники, як Ю. Борунков, У. Джеймс, Б. Куценок, Б. Лобовик, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Юнг, В. Ціба, С. Хассен, А. Сафронов, Ю. Макселон та інші.

Нині, в період глибокої трансформації суспільних відносин, в Україні зазнала суттєвих змін сама будова суспільства. Суперечності між системами інституційованих цінностей до і в ході трансформаційних процесів призвели до порушення принципу спадкоємності старших і підрастаючих поколінь [1]. Особливо яскраво це помітно на прикладі залучення до релігійної соціальної інституції, коли в одній родині батьки можуть бути атеїстами, а діти — віруючими (і це доволі типова ситуація).

Також існує проблемна ситуація, яка полягає в тому, що релігійні конфронтації, під дією соціальних факторів, можуть по-різному проявлятися [2].

З 19 по 31 травня 2016 року Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) провів всеукраїнське опитування громадської думки. Методом особистого інтерв'ю (при зустрічі) опитано 2014 респондентів, що мешкають у 110 населених пунктах усіх областей України (окрім АР Крим та окупованої частини Донецької та Луганської областей) за стохастичною вибіркою, репрезентативною для населення України віком від 18 років, за винятком територій, які не контролювані Україною (у Луганській та Донецькій областях опитування проводили лише на територіях, контрольованих Україною; на території Автономної Республіки Крим опитування не проводили) [3].

За даними соціологічного дослідження були отримані такі результати:

1. Релігійна належність і молитва вдома.

81% респондентів зазначили, що належать до певної релігії, зокрема до християнства віднесли себе 80% опитаних. 17% не належать до жодної релігії; однак, 12% опитаних хоча й не відносять себе до певного віросповідання, але вважають себе віруючими.

44% респондентів зазначили, що молилися вдома хоча б один раз упродовж останнього тижня (своїми словами, за молитовником, інакше). Робили це хоча б один раз упродовж останнього місяця майже дві треті респондентів - 62%, що на 19 відсоткових пунктів менше за відсоток тих людей, які зазначили про належність до певної релігії.

Давніше, ніж місяць тому, молилися вдома 11% респондентів; ніколи - 17%, що на 11 відсоткових пунктів переважає кількість тих, хто зазначили «не належу до жодної релігії і не є віруючою людиною».

Молитва вдома серед жінок і чоловіків Жінки значно частіше зазначали більш нещодавній час молитви вдома, ніж чоловіки: 55% жінок і 31% зазначили, що молилися вдома хоча б один раз упродовж останнього тижня (своїми словами, за молитовником, інакше). Відсоток чоловіків, які ніколи не молилися вдома, у 2,5 рази перевищує відповідний відсоток жінок (25% чоловіків і 10% жінок). Чоловіки майже удвічі частіше, ніж жінки, зазначали, що їм важко визначити, як давно вони востаннє молилися: 14% чоловіків і 7,5% жінок.

Молитва вдома серед різних вікових категорій Літні люди значно частіше зазначали більш нещодавній час молитви вдома, ніж молодь.

Відсоток людей найстаршої вікової категорії, які молилися бодай один раз упродовж останнього тижня, майже удвічі переважає аналогічний відсоток серед молоді: 66% респондентів віком 70 років і старше та 34% тих респондентів, яким 18-29 років. Однак, відмінність у показниках молитви вдома є меншою для цих вікових категорій, якщо поглянути в перспективі місяця: 76% респондентів 70 років і старше та 54% віком 18-29 років молилися бодай один раз упродовж останнього місяця.

2. Конфесійна належність і молитва в церкві серед християн.

Серед тих, хто зазначили про належність до християнства, 88% вважають себе православними (70% від усіх опитаних), 8% – греко-католиками (6,4% від усіх опитаних). Лише 2,4% християн (1,9% респондентів загалом) не відносять себе до конкретної християнської конфесії.

25% тих респондентів, які зазначили про свою належність до християнського віросповідання, повідомили, що молилися в церкві хоча б один раз упродовж останнього тижня (своїми словами, за молитовником, інакше). Робили це хоча б один раз упродовж останнього місяця майже дві треті християн - 62%. Давніше, ніж місяць тому, молилися в церкві 23% християн, а ніколи - 8%.

Висновок:

У ході дослідження 80% респондентів зазначають, що належать до християнства; 12% - що не належать до жодної релігії, але є віруючими людьми. Водночас молилися вдома хоча б один раз упродовж останнього тижня 44% (своїми словами, за молитовником, інакше), а впродовж останнього місяця - 62% респондентів.

Жінки значно частіше зазначали більш нещодавній час молитви вдома (своїми словами, за молитовником, інакше), ніж чоловіки, літні люди – значно частіше, ніж молодь.

55% жінок і 31% чоловіків зазначили, що молилися вдома хоча б один раз упродовж останнього тижня.

Відсоток чоловіків, які ніколи не молилися вдома, у 2,5 рази перевищує відповідний відсоток жінок (25% чоловіків і 10% жінок).

Відсоток людей найстаршої вікової категорії, які молилися бодай один раз упродовж останнього тижня, майже вдвічі переважає аналогічний відсоток серед молоді: 66% респондентів віком 70 років і старше та 34% тих респондентів, яким 18-29 років.

Отже, більша частина опитаних людей належить до християнства. Більшість з них надають перевагу молитись у дома. Кількість жінок, які не моляться значно менша кількості чоловіків. Також

важливо звернути увагу на те, що переважна більшість віруючих ходить до церкви не часто, лише по великим святкам.

З 20 по 25 грудня 2016 року ми провели дослідження на тему «Ставлення до релігії».

Об'єктом даного соціологічного дослідження (КСД) є потік студенти ВНТУ, що навчаються на 3 курсі на факультеті МІБ. Предметом – ставлення студентської молоді ВНТУ до релігії.

Метою дослідження було: з'ясувати як ставляться студенти ВНТУ до релігії у період трансформації суспільства та на основі отриманих результатів знайти шляхи рішення проблеми.

В ході нашого дослідження було опитано 30 осіб. Серед них 23 особи (76,67%) – представники жіночої статі і 7 (2,7%) - представників чоловічої статі. Віком 19 - 22 років, з яких 19р. -19 осіб(63,33%), 20- 10 осіб(33,33%), 21-0 осіб(0%) 22-1 особи(3,33%).

В ході даного соціологічного дослідження були отримані такі результати:

На запитання «Відносите Ви себе до віруючих чи не віруючих?» більша частина (76,67%) відповіли, що вірять в Бога. 6,67% є невіруючими, 16,66% відповіли, що їм важко сказати. На запитання " А чи належите Ви чи ні до певної релігійної громади?" більшість відповіли, що ні (70%), 16,67% відповіли та, і 13,33% важко сказати.

На запитання: «На скільки балів Ви себе вважаєте віруючим?», за 5-тибальною шкалою респонденти мають таке значення: 1бал-4особи; 2-2особи; 3-11осіб; 4-10; 5-3особи .

Половина опитуваних (50%) на запитання «Для молоді релігія зараз стає частиною якоїсь нової культури?» відповіли, що ні, 26,67% погодились, 13,33% не змогли відповісти.

Більшість (60%) на запитання: «Якщо Ви відвідуєте релігійні храми, то як часто?» відповіли, що тільки по великим релігійним святкам. Значна частина опитуваних(20%) релігійні храми практично не відвідують. 16,67% - кілька раз на тиждень, 3,33% - один раз на тиждень. На запитання: «В якому віці Ви усвідомили віру в Бога?», визначили, що 40% - у шкільному віці, 26,67 – в дитячому, 20% усвідомили віру в бога у дошкільному віці і 13,33 інша відповідь.

Переважна частина представників жіночої статі (86,96%) визначили, що вірять у Бога і лише 13,04% відповіли, їм важко визначити, 0% - не вірять. На відміну від жінок, лише 42,86% чоловічої статі вважають себе віруючими; 28,57% - важко сказати і 28,57% не вважають віруючими.

Отже, переважна більшість респондентів серед жіночої і чоловічої статі вірять у Бога. На запитання «Відносите Ви себе до віруючих чи не віруючих?» більша частина (76,67%) відповіли, що вірять в Бога. 6,67% є невіруючими, 16,66% відповіли, що їм важко сказати. А на запитання: «Якщо Ви відвідуєте релігійні храми, то як часто?» більшість (60%) відповіли, що тільки по великим релігійним святкам. Значна частина опитуваних(20%) релігійні храми практично не відвідують. 16,67% - кілька раз на тиждень, 3,33% - один раз на тиждень.

Для того, щоб віра у Бога займала більш важливе місце в житті молоді, потрібно більше акцентувати увагу на духовних засадах життя людини, проводити з дітьми та підлітками виховні та інтелектуальні бесіди для вивчення поняття «Віра», приділяти більше уваги на розвиток вивчення Бога, так як духовні цінності є невід'ємною частиною людського буття та самовизначення кожного індивідуума.

Порівнявши обидва дослідження, ми бачимо що більшість опитаних(76,67%) вважають себе віруючими, хоча більшість з них відвідує храми лише по великих святках. Кількість чоловіків і жінок у відсотковому значенні віруючих значно відрізняється на 44,1%, чоловіки вірять у Бога, але їхня частка менша ніж жінок. Але все ж таки молодь визначає досить високий рівень актуальності даної проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Суятінова Л. О. Роль релігії у житті молоді у світлі "третьої світової теорії" // XXI століття: альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія. Матеріали другої міжнародної науково-теоретичної конференції. 29 – 30 травня 2003 р. М. Київ / Ред.: Г. П. Балабанова – К.: Фенікс, 2003. – 369 с.
2. Письменна А. В. Ставлення до релігії / А. В. Письменна, А. В. Слободянюк // Матеріали XLV Науково-технічної конференції ВНТУ, Вінниця, 23-24 березня 2016 р.
3. Київський міжнародний інститут соціології. Аналітичний звіт. Релігійна самоідентичність і молитва в Україні [Електронний ресурс]. 2016
4. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія [Текст] : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А. В. Слободянюк, Н. О. Андрущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 120 с.

Анатолій Володимирович Слободянюк – к. соц. н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Лебідь Марія Михайлівна – ст.гр. МОФ-14б, факультету менеджменту та інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: mar.lebid2014@gmail.com.

Slobodyanyuk Anatoly V. - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

Lebid Maria M. – gr. MoF-14b, faculty of management and information security Vinnytsia national technical University, Vinnytsia

Науковий керівник: **Анатолій Володимирович Слободянюк** – к. соц. н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.